

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—AGOSTO DE 1901

SUMARIO

I. Techos artísticos en la isla de Mallorca (Apuntes de mi cartera, (continuación), por D. Bartolomé Ferrá.

II. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285—(conclusió), per D. Estanislau Aguiló.

III. Que los que tenguen robes o mercaderies d' una nau veneciana naufragada, deguen denunciarlas (1385), per D. P. A. Sanxo.

IV. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona), per D. Alfons Damiàns y Manté.

V. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92 (continuació).

VI. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antigua Curia de la Governació—Llibre II—(continuació), per D. Estanislau Aguiló.

VII. A to de protesta.

Lámina CXXVI. Techos artísticos de Mallorca—Maderos perfilados, dibujo de D. B. Ferrá.

TECHOS ARTÍSTICOS (*) EN LA ISLA DE MALLORCA

(APUNTES DE MI CARTERA)

 SPECIAL atención reclaman, en este dilatado estudio, las cabezas de maderos y vigas perfiladas que en las distintas épocas y variados estilos de los techos y voladizos de tejados, en Mallorca, venimos revistando; y nada más obvio que poner á la vista de nuestros lectores los dibujos de aquellos que por sus caracteres más típicos juzgamos deben figurar

(*) Véanse los números 188 y 189 del tomo VI, 220 del T. VII y 226 y 229, del T. VIII.

entre los planos de los techos ya dados á conocer anteriormente.

Vamos pues á manifestar los edificios de cuyos entramados fuimos copiando los ejemplares reunidos en la adjunta lámina núm. CXXVI.

N.º 1. Estos maderos sostenian el tingladio, á dos vertientes, sobre el portal de medio punto que daba ingreso al Hospital de la villa de Inca, célebre por haberse dado culto en su recinto á la maravillosa imagen del Sto. Cristo hoy colocado en la capilla del Sagrario de su iglesia parroquial. Después de haber sido convertido aquel antiguo edificio en mercado de productos textiles, recientemente ha sido derribado y convertido en plaza.

N.º 2. Este *canecillo* con otro igual sostenía el antiguo púlpito, en la parroquia de dicha villa, desde el cual S. Vicente Ferrer había predicado á los fieles. También ha sido destruido. (a)

N.º 3. Sostenía el alero de una casa en la calle de San Miguel, junto á la de Dezcallar.

N.º 4. Existe en el interior del convento de monjas de S. Jerónimo, en Palma.

N.º 5. Lo copiamos de la viga transversal de un techo en una casa frente á la de Arrepentidas; calle de la Piedad.

N.ºs 6 y 9. Se ven en los techos y voladizos que protejen las galerías del claustro de San Francisco. Aún quedan vestigios de su policromía.

Del n.º 9 existen ejemplares en un ángulo del claustro del convento de monjas de Santa

(a) Llamados para estudiar su reconstrucción, nos proponíamos utilizar algunos de sus elementos, por respeto á tan veneranda tradición, pero dominó el criterio *modernista*, haciendo caso omiso de nuestra proposición.

Clara, y en el Salón-biblioteca del Santo Espíritu, hoy residencia de los PP. de la Congregación del Oratorio.

N.º 7. Del techo que cubre el ingreso de la casa en donde se halla instalada la Escuela Normal de Maestros, calle del Sol, en Palma. (b) De su irregular proyección horizontal, el artista, sin duda muy conocedor del arte mudejar, sacó un gran partido. Los techos de las habitaciones entresuelas de esta casa consérvanse todavía, si bien muy deteriorados, siendo de los más notables en su género. Dimos una muestra en la lámina CXI que acompañó nuestro art. V. (n.º 189 de este BOLETÍN).

N.º 8. Perfil de las cabezas que sostienen la viga transversal en el vestíbulo del que fué palacio, en Alfabiá, al nivel de las inscripciones árabigas que adornan su friso mural.

Al comenzar la publicación de estos apuntes decíamos que este era el único techo artístico de construcción árabe conservado en nuestra isla; pero el descubrimiento de otros congéneres, y si cabe más caracterizados por sus florones de composición poligonal con revestimiento de conchas, nos hace modificar aquella opinión en el sentido de que tales techos pudieron ser obra de artífices moriscos y aún de los discípulos de éstos durante el siglo XIV. Corroboran este juicio la falta de otras obras ornamentarias que pudieran haberse conservado tanto ó más que las de madera, como serían: las talladas en piedra y los azulejos. (c).

N.º 10. Del alero existente aún en la casa llamada *Can Ripoll* del Mercado, en Inca.

Este bonito perfil fué aplicado á los maderos que protegen el tramo de galería ojival que el M. I. Sr. D. Miguel Peña, Canónigo, había recogido procedente del ex-convento de monjas de Santa Margarita de Palma, y sus herederos cedieron á S. A. D. Luis Salvador, quien lo colocó y puede verse en el jardín adjunto al Oratorio de Miramar.

(b) Según se lee en los *Varones Ilustres de Mallorca*, esta casa, hacia el año 1693, debía pertenecer á Don Francisco Villalonga y Fortuny, Ayudante de Campo de Felipe V, Conde de la Cueva.

(c) De estos últimos tan solo hemos podido hallar unos pocos en el pavimento de una capilla de bóveda ojival en casa de D. Francisco Oleo de la calle de la Almudaina, los que estaban incrustados en losas de piedra. Dicha capilla ha desaparecido.

N.º 11. Perfil muy prodigado en todos los aleros del siglo XV. El que conocíamos más desarrollado y de grandes dimensiones estaba tallado en encina, sosteniendo las jácenas del techo de una sala que debió ser el antiguo refectorio de los Sres. Colegiales en el Santuario de Ntra. Sra. de Lluch, y, después de construido de nuevo (siglo XVII), se convirtió en cocina y calentador para los peregrinos. Recientemente, tuvimos que derribarlo por ruinoso, al ensanchar el *camerino* en donde se adora dicha veneranda imagen.

N.º 12. Del alero voladizo más notable que existía en Palma. Ya mutilado aun sirve de coronamiento á la destruida fachada de la casa monumental que perteneció á la familia Burgues Zaforteza, en la calle de San Felio (d).

N.º 13. Armazón del tingladillo que protege el portal de la casa-posada de *Massanella*, en la villa de Santa Maria, perteneciente al Sr. Marqués del Palmer.

N.º 14. Está tomada del alero de la casa hoy ocupada por la *Caja de Ahorros y Monte de Piedad*, (uno de cuyos techos dimos á conocer en la lámina 122, que acompaña al n.º 226).

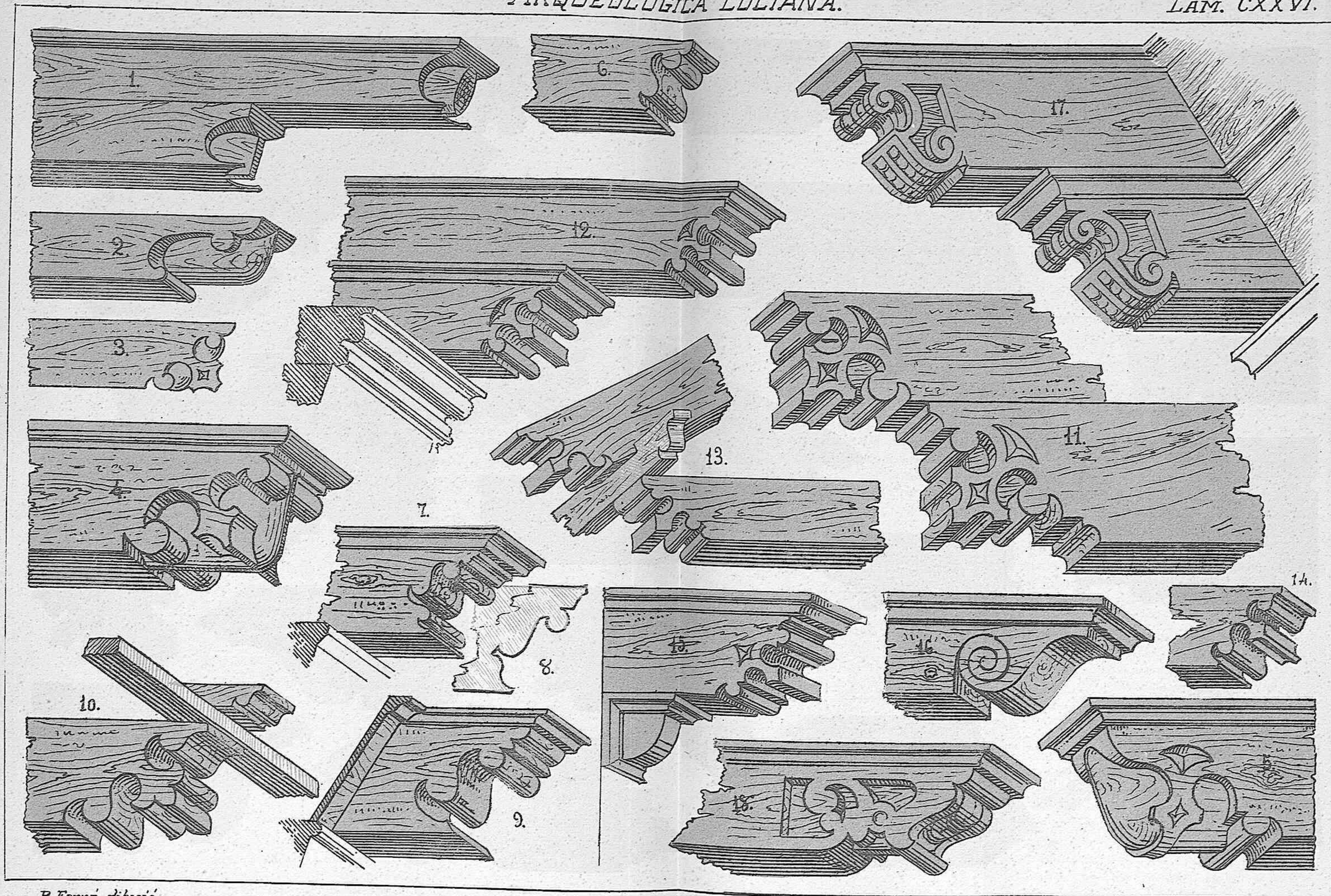
N.º 15. Lo está del cobertizo de la galería de la casa, angular con la calle de San Francisco y su plaza, que fué ocupada por los Jurados de Palma, y ahora se halla convertida en Baños del Dr. Mayol. (Su *canecillo* inferior era de piedra.)

Estos y otros semejantes perfiles eran los más abundantes, y entre los pocos que restan citaremos los de los aleros que vierten al grande y al pequeño patio del palacio de la Almudayna, y el del que corona la preciosa fachada de la casa que perteneció á la familia *Desclapés* (llamada de los Bonaparte) en la calle de la Palma. (e)

El Sr. Marqués del Reguer, en su casa de la calle de S. Jaime (hoy de D. G. Rullán) al reconstruir su voladizo, lo verificó con arreglo á

(d) Véase como estaba, en la lámina del *Cronicon Majoricense*, que diseñamos por encargo de nuestro querido colega † D. Álvaro Campaner.—La litografía salió muy borrosa.

(e) Ocasión es esta de recordar que por equivocación al ocuparnos de sus artesonados interiores (art. III, Tom. VI, núm. 88) la llamamos de *Seriñá*. Muchos disgustos y trabajos nos costó la malograda empresa de restaurar dicha fachada y su voladizo; pues, teniendo concedido el permiso del Ayuntamiento y empezadas las obras, un señor vecino logró su paralización, no obs-

B. Ferrá dibujo.

TECHOS ARTÍSTICOS DE MALLORCA.
- Maderos perfilados -

C. Mora litog.

su forma antigua. Igual disposición adoptamos nosotros al cubrir con tejado la torre que don Juan Sureda nos hizo levantar sobre el antiguo ingreso ojival á la Cartuja de Valldemosa. Algunos pocos alarifes han imitado nuestro ejemplo.

N.º 16. Forma propia de ménsulas de piedra; se ve en un alero de la calle de Pont y Vich.

N.º 17. Cabezas que sostienen el voladizo del tejado en la casa que fué posada de la Cartuja, calle de la Portella, hoy propiedad de D. Carlos de España.

N.º 18. Forma que afectan los cabos del perteneciente á la casa que fué del Sr. Conde de Santa María de Formiguera, en la misma calle.

Nótanse en estos dos últimos ejemplares las influencias del Renacimiento, si bien la disposición de los entablerados es la misma que la adoptada en los siglos anteriores.

Terminaremos esta reseña recordando que al intervenir el articulado de las Ordenanzas Municipales en el capítulo *Mejoras y reparaciones*, tuvimos buen cuidado de que, por el art. 324, se abstuvieran de la prohibición de ser restaurados los aleros cuyo carácter arquitectónico reclame su conservación. A tenor de su contexto se libró del derribo el que protege la fachada del *Centro Eucarístico*, en la calle de la Calatrava.

B. FERRÁ.

(Concluirá)

ACTES DE LA ELECCIÓN DE SINDICHS DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SAGRAMENT Y HOMENATGE

A N.º ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

[Conclusió]

XXXI—SINDICATUS PARROCHIE DE SCORCA

Noverit universi presentem paginam inspecturi quod die dominica qua computabatur quinto idus decembris anno Domini M.º CC.º octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie de

tante las gestiones, á nuestra instancia practicadas, para salvar aquella monumental fachada, por la Comisión de Monumentos y por la Arqueológica Luliana. Conservamos el certificado extendido por seis señores facultativos en prueba de que teníamos derecho á realizar aquella restauración en la forma comenzada; pero, la muerte de la señora propietaria D.ª Rosa Armengol, y la consiguiente venta del edificio dió al traste con nuestro intento de trasladar allí los Museos Arqueológico Luliano y Provincial de Antigüedades. Conste.

Escorcha ante januam ecclesie Sancti Petri de Escorcha, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Petrum Malferit, Arnaldum Baldrich, Bernardum Malferit, Guillerum Malferit ejus filium, Bernardum Salavert, Petrum Salavert, Bernardum Columbi et Bernardum Stephani, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta. Presentibus testibus Guillermo de Morischa rectore ecclesie supradicte et Guillermo Ferrarii ejus scolari, Bernardono Malferit, Arnaldo Malferit et Bartolomeo de Villanova. Sig. ✕ num Bartholomei Strucii notarii publici Majoricarum, qui hec scripsit et clausit, et de voluntate et mandato dicte universitatis in hanc publicam formam misit.

XXXII—SINDICATUS INSULE EVICE

In nomine sancte et individue Trinitatis et ad honorem et laudem Dei omnipotentis et salvatoris nostri domini Jhu Xpi. Noverint universi quod nos Ferrarius de Monte palacio, Berengarius de Peralta et Petrus de Ponades, Raimundus Bruni, Berengarius de Cumba, Bernardus de Fez, Guillermus Mari, Petrus Roure, Guillermus Ministrol, Bernardus Andreas, Berengarius de Roure, Berengarius de Clapes, Guillermus de Buçcastelli, Jacobus Coch, Guillermus Andree, Guillermus Ros, Raimundus Amati, Guillermus Gelos, Johannes Rubei, Arnaldus Rubei, Jacobus Sobirats, Guillermus Bernardi, Berengarius de Colle torto, Petrus Çabater, Petrus Cambrils, Berengarius de Cambrils, Berengarius Riba, Pontius Seguer, Berengarius de Alagnano, Jacobus Johannis, Johannes de Arabino, Raimundus de Casals, Raimundus Alberti, Petrus Oler, Raimundus de Valle, Johannes Castello, Berengarius Bruguera, Guillermus Ferrarii, Johannes de Podio moradell, Martinus de Portmany, Arnaldus Serra, Berengarius de Curtibus, Johannes Bernardi, Guillermus de Bagneolis, Guillermus Scaleta, Dominicus Rubei, Bernardus Albert, Bonus amicus de Fabrica, Guillermus Valls, Simon de Ser, Guillermus Rubei, Petrus Mercaderii, Petrus de Ulmo, Guillermus Serra, Bernardus de Conilariis, Petrus de Ilite, Petrus Ferrarii, Petrus de Fraga, Berengarius Jacobi, Guillermus Gelos, Petrus de Caules, Michael de Caselis, Nicolaus de Montesono, Guillermus Savia, Petrus

de Arbucies, Guillelmus Maçot, Raimundus Magistri, Guillelmus de Loreto, Petrus Quadrant, Berengarius Maestre, Guillelmus Tarrachona, Bernardus Ferrarii, Berengarius Vitalis, Petrus Amenler(?), Bernardus de Perpiniano, Raimundus Daviu, Petrus Geraldi, Guillelmus de Casalis, Ferrarius de Massanet, Guillelmus de Ledo, Simon de Planellis, Guillelmus de Volpelach, Bernardus Valirana, Guillelmus Cocorela, Guillelmus Delmer, Guillelmus de Geronda, Raimundus Ferrarii, Arnaldus Costa, Arnaldus Sanç, Bernardus de Bello loco, Petrus de Vergerio, Bernardus Magistri, Guillelmus Boleti, Ferrarius de Santo Celedonio, Jacobus Borserii, Arnaldus Guillelmi Guasch, Petrus Fez, Martinus de Boscho, Raimundus Carbonell, Arnaldus Vilani, Geronimus Michaelis, Bonanatus Salzeti, Guillelmus Castello, Guillelmus Laurencii, Petrus Palacii, Arnaldus Castello, Arnaldus Riera, Petrus Omar, Ser (sic), Johannis, Arnaldus Ros de Fromentera, Guillelmus de Mansilia, Raimundus de Vergerio, Dalmacius de Matha, Raimundus de Manso Vitalis, Guillelmus Meyani, Guillelmus de Planells, Andreas de Boscho, Arnaldus Pelicer de Benizait, Petrus Gilabert, Berengarius Cardona, Bernardus de Perela, Robertus Barberii, Bartholomeus Marini, Arnaldus Fibla, Guillelmus Calaplani, Guillelmus Delna, Petrus Paylaudani, Bernardus Tolzani, Bernardus Pedrer, Michael de Balafia, Bernardus de Truyles, Berengarius de Genoles, Johannes de Montesonno et Jacobus Schaleta, homines universitatis castri ville et insule de Eviça, per nos et dictam universitatem constituimus facimus et ordinamus vos Guillelmum Galli militem, Johannem de Serra, Guillelmum Amati, Arnaldum Pelicer, Petrum Guasch et Bernardum de Fortea, vicinos nostros, syndicos et actores et procuratores nos ad comparendum coram illustrissimo domino Alfonso Dei gratia rege Aragonum, Majoricarum et Valencie et Comite Barchinone, et ad faciendum dicto domino regi per nos et nostros homagium cum sacramenti, et ad recipiendum dominum regem in nostrum dominum atque vestrum. Dantes vobis liberam et generalem amministrationem super hiis; raturum habiturum et firmum, sub ypotheca et obligatione omnium bonorum nostrorum, quidquid per vos super premissis actum fuerit ac etiam procuratum. Actum est hoc quintodecimo kalendas Januarii anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto. Sig num Ferrarii de Monte Palacii. Sig num Jacobi Schaleta,

predictorum, qui omnes hoc firmamus atque laudamus.

Testes hujus rei sunt: Petrus de Fontibus, Petrus de Collo, Petrus Guillelmi presbiteris, Petrus Carbonelli, Petrus de Prato, Bartholomeus de Campo ferrarii, Laurencius de Arnaldesto et Arnaldus Rabacia.

Sig num Raimundi Rabacie, publici tabellionis Evice, qui auctoritate Guillelmi de Villascaro publici notarii ejusdem loci pro magistro Johanne, hec scribi fecit et clausit die et anno prefixis.

Paris, Arch. Nat.—JJ 270. fols. 13 v.° ad 40 v.°

XXXIII—SINDICATUS VILLE POLLENTIE

Hoc est translatum fideliter factum a quodam instrumento per alphabetum diviso, tenor cujus talis est. Noverint universi presentem paginam inspecturi quod cum voluntas fuisset illustrissimi domini Alfonsi, Dei gratia regis Aragonum, Majoricarum et Valentie ac Comitis Barchinone, quod universitas parrochie de Pollentia, que est de jurisdictione domus Templi in Majoricis, faceret sibi homagium et juramentum ore et manibus, ad implendam voluntatem dicti domini regis dicta universitas constituit et fecit, cum publico instrumento, tempore quo dictus dominus Rex erat in regno Majoricarum, procuratores suos syndicos et actores ad prestandum et faciendum tam pro se ipsis quam pro tota dicta universitate dictum homagium et juramentum scilicet Bernardum Paschalem, Guillelmum Felicem, Pontium Tioni, Petrum Juliani, Seguinum de Canali, Bernardus de Guaschons, Petrum de Valle Luparia et Bernardum de Turricella, habitatores dicte parrochie de Pollentia. Qui omnes constituti a predicta universitate, excepto tantum Bernardo de Turricella predicto qui ibi tunc non erat, simul cum Petro Ferrarii de Reddis dicte parrochie habitatore, qui ibi fuit electus loco dicti Bernardi de Turricella, scilicet in villa de Pollentia, ante januam ecclesie ipsius ville, in presentia scilicet et testimonio testium infrascriptorum et mei notarii infrascripti ad hec specialiter vocatorum, et sub die et anno infrascriptis, fecerunt et prestarunt tam pro se ipsis quam pro tota dicta universitate, in manibus scilicet et posse nobilis Alberti de Mediona militis, procuratoris et tenentis locum in regno Majoricarum pro dicto domino Rege, homagium et juramen-

tum ore et manibus, tali videlicet modo et forma quod ipsi promisserunt esse dicto nobili Alberti de Mediona nomine et voce dicti domini Regis et eidem domino Regi, fideles et legales, et quod toto posse eorum salvarent et deffenderent dicto domino Regi et suis insulam Majoricarum contra cunctos; salvo tamen in dicto homagio jure domus Templi. Et facto homagio predicto venerabilis frater Arnaldus de Turricella, Comendator domus milicie Templi in Majoricis, requisivit et dixit dicte universitati quod facerent sibi, nomine domini Magistri milicie domus Templi et eidem, homagium et juramentum ore et manibus prout consuetum est fieri de bono vassallo ad suum bonum dominum, ob hoc ut jus domus Templi ibi ne deperiri videretur. Et dicta universitas concessit dictum homagium et juramentum in posse dicti Comendatoris facere; et statim et in continenti dicta universitas fecit homagium et juramentum in posse et manibus dicti Comendatoris, tali videlicet modo quod promissit esse fideles et legales dicte domui Templi et domino Magistro domus militie Templi et dicto Comendatori et omnibus aliis predecessoris suis in omnibus; et quod tractaret commodum et bonum toto posse suo dicte domini et evitaret inde omne malum, et defenderet et salvaret bona domus Templi toto suo posse contra cunctos, salvo tamen dicto domino Rege et suis et salvo in hoc homagio illo homagio quod fecerant dicti constituti in posse dicti nobilis Asberti de Mediona de hoc quod deffenderent et salvarent dicto domino Regi et suis insulam Majoricarum contra cunctos, ut superius continetur. Et hec omnia promissit dicta universitas attendere et complere sub vigore et virtute juramenti ab ipsa prestiti in posse dicti Comendatoris, et inviolabiliter observare et nullo tempore contravenire vel revocare nec consentire ut modo aliquo revocentur. Et facto dicto homagio in posse dicti Comendatoris a predicta universitate dictus Comendator dixit et mandavit predictae universitati quod essent fideles et legales dicto domino Regi et suis ad deffendendum et salvandum pro ejus toto posse regnum Majoricarum contra cunctos, ut in homagio a dictis constitutis facto et prestito in posse dicti nobilis Alberti de Mediona promisserant. Acta fuerunt hec omnia in ville predicta de Pollentia, presente majore parte dicte universitatis, scilicet nono kalendas februarii anno Domini millesimo ducente-

simo octuagesimo quinto. Sig. ✕ num fratris Arnaldi de Turricella comendatoris predicti qui hec concessi et voluntati fratris Exameno Peris et fratris Dominici de Algayra fratrum dicte domus et aliorum fratrum ejusdem domus hec concedimus et firmamus et mandamus infrascripto notario quod de predictis faceret publicum instrumentum. Sig. ✕ num fratris Exameno Peris. Sig. ✕ num fratris Dominici de Algayre predictorum qui de consensu et voluntate nostra facta hec predicta per dictum Comendatorem firmamus et laudamus. Hujus rei testes sunt: Raymundus de Monte Olivo, Ato Ferregut, Bernardus Carbonelli, Arnaldus Porcherii et Guillelmus de Montesono presbiter. Sig. ✕ num Jacobi Borrelli notarii publici Majoricarum, qui de mandato dicti Comendatoris hec scripsit et clausit.

Lib. Extraor. Curie Gub. Major. an. 1343.

E. AGUILO.

QUE LOS QUE TENGUEN ROBES O MERCADERIES

D' UNA NAU VENECIANA NAUFRAGADA,

DEGUEN DENUNCIARLES

(1385)

Die jous xxiiij nouembris anno a natiuitate
Domini millesimo CCCº lxxxº quinto.

Die et anno predictis comparuit in presenti curia gubernationis Majoricarum Petrus Badia, preco curiarum Majoricarum, et retulit se, de mandato honorabilis domini vices gerentis generalis gubernatoris, fecisse per loca solita ciuitatis Majoricarum preconitzationes sequentes:

Ara ojats que mana lo honorable mossen Ffrancesch Sagarriga, caualler, conseller del senyor rey e portant veus de governador general en lo regne de Malloiques, que tot hom e tota persona de qualseuol ley, condicio o stament sia qui hage tretes alcunes robes, bens, mercaderies e exarcies del loch o mars en lo qual ses trancada ara nouellament vna nau de venecians, de la qual era patro Andreol Doto, o aquelles robes hagen haudes o hagen per qualseuol manera se vullen, que aquelles degen denunciar al dit patro o a son lochtinent o al honrat batle de Malloiques dins deu jorns primers vinents, en altra manera quels serien preses per ladronici;

certificantlos que de les dites robes hauran la terça part complidament, sens tot contrast.

Item notifica més auant lo dit honorable portant veus a tot hom generalment, que si algun portara daqui auant a'lcunes de les dites robes sens licencia e albara del scriua de la dita nau, lo qual es en lo dit loch on la dita nau ses trancada o a Calapi, que de aquelles no haura alcuna part.

Item mes auant notifica lo dit honorable portant veus, que si alcuna persona accusara o denunciara als dits patro o son lochtinent o honrat batle a'lcunes persones les quals haguessen trobades de les dites robes de la dita nau, o aquelles haguessen haudes o hagen per qualseuol manera se vullen, e aquelles no sien denunciades, haura la part de les dites robes la qual deua hauer aquell qui aquelles hauria trobades, segons que demunt es dit, e sera tengut secret de les dites coses, e aquell qui trobades les hauria seria proces per ladronici, segons que demunt es dit. Sigillum dicti honorabilis domini vices gerentis. —(ARCH. GEN. HIST. DE MALL. —*Lib. de Pregons* de 1385 a 1392, fol. 6 v.¹⁰)

P. A. SANXO.

REVOLUCIÓ DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA).

NOMBROSOS e interessants son los documents que sobre tan sorollós epissodi de la Historia de Mallorca, 's troban espargits en las colleccions de *Cartas Reals*, *Cartas comunas originals*, *Lletres closes*, *Deliberacions*, *Processos de Corts*, y altres, de las que constituhexen lo rich tresor historich del Arxiu de la ciutat de Barcelona. Nostre propòsit era 'l de publicarlos en las columnas d' aqueix *Boletín*, en forma d' aplech diplomátich. Més com sia que 'l text de la major part d' aquells, axí en sas generalitats com en sos detalls, no aportava casi res de nou a lo que l' erudit historiògraf Senyor Quadrado tracta estesament y fil per

randa, en sa magnífica monografia «*Forenses y ciudadanos*», del tot descoratjats desistirem de dur a terme dita compilació, de la que 'n portàvem ja feta bona tasca.

No obstant, accedint a la afectuosa excitació del il·lustrat President d' aquexa *Sociedad Arqueològica Luliana* y bon amich nostre, D. Estanislau de K. Aguiló, havèm decidit trencar a mitjas aquell acort, donant solzament a llum, en primer lloch, tots aquells datos que ab tot y no esser inèdit son contengut, pogan per determinadas circumstancias contribuir a ilustrar algun dels fets historiat en la esmentada obra del Senyor Quadrado; y en segon y especial terme, 'ls documents relatius a la intervenció oficial de la Reyna dona María, la Cort general de Catalunya (1) y 'ls Consellers barcelonins, pera lograr la deguda pacificació de la Illa. Intervenció, per cert, de ben poch fruyt, ja que per una banda la muller y lochtinent d' Alfons V d' Aragó, per falla material de medis no podía espontaniament provehirhi, ni enviar socors de cap mena al trasvalsat Regne mallorquí, ab la pressa y energí que la apretada situació d' aquest reclamava. Per altre cantó, la Cort general catalana, per causas ignotas—que potser tindrían sa explicació en lo fet d' haver aquella votat lo quantió servey de 400 mil lliuras al Monarca, pera atendre a sos negocis d' Italia—ab estudiadas escusas y dilatorias, diferí *ad kalendas græcas* la concessió d' un nou préstech que dit Senyor li demanava pera subvenir al secors armat que havia d' enviarse contra 'ls revoltats forans. Y darrerament, los Magistrats populars de Barcelona, si bé a préchs de dona María trameteren la *Galera de guardia* de la ciutat a las mars de la Illa, al objecte de vigilar la costa y desbaratar l' armament d' una nau que 'ls pagesos aparellaven en lo

(1) Comensada per dita Sobirana en la vila de Perpinyá l' any 1449, y trasladada y prosseguida després en altres llocs del Principat.

port de Pollensa, en cambi no volían de cap manera accedir a las repetidas instancias dels Jurats d' aqueix Regne, los qui pera poder atendre a las mes precisas necessitats de la ciutat, cada día mes difícils de subvenir a causa de la aflic-tiva escassetat económic que la ofega-va, demanaren ab encariment la remi-sió de las pagas de pensions y lluhició de censals degudas per los Clavaris de la Consignació de Mallorca als acreedors catalans. Empero aquesta resistencia, a nostre entendre era ben escusable y fins natural, puix s' ha de tenir molt en compte que no s' tractava d' interessos del comú erari de Barcelona, sino dels pertanyents a senzills particulars, en sa majoria pubills, viudas, vells y comuni-tats pobres.

Fetas las aclaracions expressadas al comensament de las presents ratllas, que havèm cregut del tot precisas con-signar pera justificar los motius que 'ns han induhit a publicar aquesta colecció documental, relativa a un fet històrich descrit ab tant perspicac esperit crítich, abundó de detalls y galana forma per lo qui fou eximi Arxiver d' aqueix antich Regne, dexèm are que parlen los docu-ments.

I

PRIMER ALSAMENT, Y SETGE DE LA CIUTAT

I—*Denuncia dels fets a la Reina y al Rey, per los Consellers de Barña.* (Lletra de dits Magistrats).

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Cathalunya quis celebre en la vila de Perpenya».

«Molt honorables e molt sauis senyors In-formats som estats que molta gent de la part fo-rana de Mallorques ço es de aquells qui estan fora la dita Ciutat se es leuada e han alçada ban-dera e criden vischa lo senyor Rey e lo poble e muyren los traydors e demanen quels sien liu-rats .vj. homens de la dita Ciutat E recusen pagar lo dret de la farina e altres carrechs de la dita Ciutat la qual esta ab los portals tenquats e ab gran recel maiorment que dins ha molts ma-

nestrals pobres e los opulents amaguen diners argent e joyes e estan duptoses de vn gran aue-lot ruyna e destruccio de aquella Ciutat e Regne qui es cosa molt perniciososa e de mal eximpli Perço molt honorables e molt sauis senyors ab gran afeccio vos pregam que les dites coses axi mal fetes vullats denunciar a la senyora Reyna e que la suppliquets humilment que sa senyoria hi prouehescha segons se mereix E la sancta Trinitat tingue vres. honorables sauietas en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna. a .xxxj. de Juliol del any M.CCCC.LJ (1).

Los Consellers de Barchna.
a vre. honor apperellats.» (2)

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 1451, fól. 99.)

II—*La Reyna ofereix provehirhi.* (Lletra dels Sindichs de Barna. en Corts.)

«Als molt honorables e molt sauis
Senyors los Consellers de la
Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors.
En la altra letra que fa mencio del seandol de Mallorques, e quen siam ab la Senyora Reyna, suplicant la segons en la dita letra es contengut; Vos sertifficam que apres la dita Senyora hac hoydes vespres pujam al Castell (3) e comuni-cam ab sa senyoria ab aquellas paraulas pus des-cents al dit negoci que puguem, E la suplicam fos de sa merce al pus prest que pogues proue-his a tal inconuenient, E apres. algunes notables paraules per ella sobre aço dites, se offeri molt prestament fer hi deguda prouisio. Scrita en la vila de perpenya a Tres del mes de Agost del any M.CCCC.L.

A vres. ordinacio e manament prests
Los Sindichs de Barchna. elets
per les Corts començades en la
Vila de Perpenya.»

(«*Cartas Comunas originals—1450.*»)

(1) En l' original se consigna equivocadament l' any 1451, en lloch del 1450.

(2) Ab data 5 d' Agost prop següent, los Consellers transcriuhén igual lletra a mossen Johan de Marimon y mossen Bernat Capila, missatgers enviats per la ciutat de Barcelona al Rey, resident en Nàpols, interessantlos la denuncia del cas dels forans a D. Alfons y que solici-tassen d' aquest hi volgués donar una prompte provi-sió. (Registre *ut supra*, fól. 103.)

(3) De Perpinyà.

III—*Missatgers dels Jurats de Mallorca a Barcelona.* (Carta de dits Jurats.)

«Als molt honorables Senyors e de gran saulesa los Consellers de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors Sobre cert insult conjuracio e auolot intemptat per los pagesos de totes les viles de la part forana contra aquesta ciutat trametem a vres. honorables sauleses lo noble en Guillem de Sentapau e lo honorable en Pere Viuot donzell portados de la present los quals vos informaran stesament del dit cas Pregam uos perço vos placia hoir aquells e darlos fe e crehensa. (1) Scrita en Mallorques a Sinch de Agost any Mil CCCC Sinquanta.

Los Jurats del Regne de Mallorques a vra. honor aperellats.»

(«*Cartas comunas originals—1450.*»)

IV—*Causas y detalls del mobiment.*—*Assossech: capítols concordats entre 'l Governador y 'ls pagesos, per intervenció del Bisbe de Urgell.* (Missiva autógrafa d'aquest Prelat.)

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors, per tant com ami par esser cosa deguda e pertanyent vosaltres esser auisats dels affers daquest regne, si per lo seruici del Senyor Rey, si encara per lo interes particular de aquexa Ciutat, he deliberat fer vos la present, Ab la quall vos signific un molt strany cas, qui ses seguit io aturant aci, per la gran tarda que la nau den Torroeylla vulgarment apelada del abat ha feta per liquidar quals robes de les que ha preses venint aci son de enamichs del Senyor Rey, e quals no, (2) E es aquest, que tots los pobles e pageses de les

(1) Los Consellers barcelonins enterats per aquests missatgers de las ocurrencias de la Illa, ab data 12 del mateix Agost responen als Jurats mallorquins dolentse d'aquellas, y explican las activas gestions per élls iniciades prop de la Reyna Maria y d'Alfons V., per posarhi prompte remey. (*Lletres closes*, anys 1450 y 51, fol. 108.)

(2) Explicantnos dit Prelat la causa a que 's degué sa presencia en la Illa, (de pas pera Nápolis) al succehir la primera revolta dels forans, y averignat que aquell era Canceller del Rey, queda aclarit lo dubte que sobre dits caps manifesta el Sr. Quadrado en su obra *Forenses y Ciudadanos*.

parts foranes de tota aquesta illa se son leuats contra aquesta Ciutat de Malorqua, e maiorment contra los regidos de aquella pretenent que per mijsa de aquells e per lurs pratiques plenes dextorsio, eren venguts a tanta pobretat, que ia no ho podien mes portar, E per tant com a persones quasi del tot desesperades seren moguts a un gran insult, que dins spay de tres dies foren circa .V.M. persones, vingueren fins a les portes de la Ciutat, la quall staue en molta turbacio, Car los menestrayls e altres pobles manuts de la dita Ciutat, sentint se segons lur parlar no menys agrauats e meniats que los altres, eren en la voluntat conformes ab los de la part forana, E es veritat que si no fos per la gran e bona sollicitut de mossel Governador, fore molt gran dupte que lo poble de la Ciutat no hagues mogut vn gran insult, En tant que los fets eren venguts a tant perill e perplex que io cregui hora fou aquesta Ciutat e tot lo regne peris en vn iorn, Car ia era la cosa tan streta, ques comensauen los de dedins e los de fora a triqueiar se ab les balestes, Vehent io vn tant periyll, e del qual se speraue seguir vn gran deseruey a deus, per la gran sanc que ere apparalade fer sic, E no poc al Senyor Rey atesa la condicio del temps, ab molta voluntat ensemps ab mossell Governador entengui en aquests affers no tement ne perills ne fatigues. E de fet io ani practicar ab los defora, e mossel Governador atenie que los pobles de la Ciutat no fessen nouitat, E apres molts colloquis no sens molt perill e fatigua nostres fets, a Deus ha plagut que los affers se son reposat E decontinent hauem feta deseinstar la gent, Que no ere possible no fessen molts dans tant axi aiustats com stauen, Los dits pobles han donats molts greuges per los maiors a ells fets, En los qualls mossell Governador a mon conseyll ha donades certes respostes segons pus largament poreu veure en los Capítols que io dit Governador o la Ciutat vos deuen trametre, Lo pus io remet al quen scriura lo dit mossel Governador E ab la present molt honorables e molt sauis Senyors nous scriu mes, Si no que si per vosaltres axi en vniuersal com particular volreu io faça alguna cosa scriuimen Car certament ho fare ab molta e bona voluntat. En Malorqua a .vj. Dagost [1450].

Prest a tota vra. ordi-
nacio be voluntat lo bisbe
Durgell.»

(«*Carl. com. orig. — 1450.*»)

V—*Greuges dels forans contra 'ls Regidors de la ciutat.—Justificació de la revolta.—Elogi de la activa intervenció del Bisbe d' Urgell y de Fr. Bartoméu Catany en la avinensa.—Missatgeria dels pagesos al Rey.* (Lletra del forans y menestrals.)

«Als molt Magnífichs e de gran providencia los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e magnífichs mossenyors. La magnífica saulesa de cascun de vosaltres certificam com per dret diuinal sia disposat que cascun degue hauer lo que li pertany. segons dret e justícia. Hon com per ambiciositat de regiment del any MCCCC Sinch ença sien stats fets molts fraus per los Regidors de la Ciutat en gran detriment e preiudici e destructio total del present Regne, e dels creadors de la vra. Ciutat, e principat de Cathalunya, en tant que es en punt de no hauer sort principal ni axi poch annual per raho dels quals fraus, a nosaltres de la part forana oppressos per las ditas vexacions Nos ha couengut mourens, e venir ab ma armada ab bandera reyal del Senyor Rey, exalsant la Corona del dit Senyor Rey, e los drets los quals pertanyen als censalers vostres, fins a les portes de la dita Ciutat, e aquí hauem stat per alguns dias per hauer reperacio de les personas dels dits mals regidors e restitucio de algunes e grans quantitats per ell [ells] indebitament dels bens de la Vniuersitat rebudes. En los quals dias sic es attrobat lo Reuerent Bisbe de Urgell. lo qual molt merauellosament en lo dit negoci ha treballat, hoc e lo Reuerent mestre Barthomeu catany frare de la orde de Sta. Maria de Jhesus lo qual vehent lo gran dâmpnatge, e la gran destructio del dit Regne iatesia molt indispost en sa persona, se feu aportar en lo loch ahon era la congregacio de nosaltres, mitgensant los quals disposant nre. senyor Deus hauem finat ab lo magnífich Gouernador de aquest Regne que los qui tenen diners de la vniuersitat que aquells restituheschon per rembre e quitar los carrechs de aquesta pobre de Ciutat, E los manestrals, vahents que nra. peticio es molt justa preuista la destructio total de aquest Regne e quasi sens reparacio per occasio e causa dels ambiciosos e mals regidors. Los quals actes causants se ha couengut elegir per part ntra. dos missatgers e per part ntra. dits manestrals hun missatger altre

los quals deuant lo dit Senyor Rey pusquen explicar los preiudicis a nos fets en destructio del dit Regne. Supplicant vras. magnífichas prudencias que si a vosaltres apparra de scriure als vres. missatgers o al dit Senyor Rey per vtilitat del dit Senyor e conseruacio del present Regne vos ho repputarem a singular gracia, E si per maior clarificacio dels dits actes voliau esser millors de la veritat esser certificats lo dit Reuerent mestre catany lo qual ha legit lany prop passat a Sta. M.^a de la mar sera molt prest per anar aquí per informar vres. prudencias rescriptint ne empero vosaltres al honorable mossen Berenguer Dolms, gouernador nre. E no pus per la present sino que la sanctissima trinitat vos tingue en la sua special comanda, e proteccio. escrita en Ma. a vij de Agost [1450].

A vres. manaments tots prests obeyr los homens de tota la part forana e manestrals de la Ciutat de Ma.»

(*Cart. com. s orig. s — 1450.*)

VI—*Missatgers de Mallorca a la Reyna.*— (Carta dels Consellers de Barna. a llurs Sindichs en Corts.)

«Als molts honorables e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Cathalunya quis celebre en la vila de perpenya.»

«Molt honorables e molt sauis senyors Ja per altra nra. letra hauen auidades vres. honorables sauleses del aplech de gents de la part forana de Mallorques qui estauen applegats contra la Ciutat e que supplicassets la senyora Reyna quey volgues proueyr a la qual letra nos respongues (sic) com ne huiets informada la dita senyora e la hauets supplicada per lo dit negoci la qual offeri de fer hi lo degut E ara son venguts a nosaltres lo noble en Guillem de sancta pau e lo honorable en pere Viuot donzell ab letra de crehença dels honorables Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques quins han informats dels dits affers e com a present han pres algun repos e per aquesta raho van a la dita senyora e per consegvent vos poran informar largament dels dits affers del començament fins a la fi segons ne han informats nosaltres E com les dites coses sien perniciosas e de mal eximpli ab gran affeccio vos pregam que

vna vegada e moltes supliquets la dita senyora humilment que sa senyoria hi prouhescha segons es pertinent e degut E tengueus la Santa Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna. a .XIJ. de Agost del any MCCCCL »

Los Consellers de Barcha.
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 107 g.)

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

(Continuará)

SOR ANNA MARIA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL V.—*De la caritat que Margaritta tenia en la sua miñonés á tots los pobres de Jesu-christ.*

20.—En lo discurs de aquest tractat haurem de tractar moltes vegades de la gran caritat que aquesta sirventa de Deu nostre Señor ha exercitada en vés los pobres, perque es estada tanta, que no será possible poder dir tot lo que se pot dir, digne de esser notat, ab un sol capitol, perque heya tant que dir, que sols de aquesta virtut sen podria fer tot un llibre, y axí per are solament diré algunas coses que he pogudas alcansar de la sua menor edat, y axí diré en general que acostumave quant venian religiosos, quistors de confraries, ó altres pobres, á demanar limosna en casa sua, trobantse ella en la casa, no comportava may que altri donás la almoyna sino ella, y si los altres acostumaven donar un, ella donave dos, tres y quatre moltes vegades, hare fós pá, blat, llegum, oli ó de qualsevol altre cose de que se fés la caritat, y era de manera, que los pobres ó quistors ja la conexien, y si no la veyen quant arribaven á la possessió, se aguardaven, escusas de reposar ó altres coses, y entretant la buscaven perque ella los fés la caritat, y de tots era coneguda, y tots sabien lo molt que era afficionada á fer limosnas, y per axó sempre la regalaven ab abundancia de imatges, creuetas, medallas y altres devotions, y aquestos eran los millors regalos que li podían fer, perque com era tant in-

clinada á fer capelletes, ab axó tenia per adonarlas, y ab axó se entretenia y passava molta part del temps.

21.—A tots los religiosos qui anaven á acaptar tenia particular affecta y devotió, y ab mes particularitat á los religiosos de Sant Francesch, y solia dir que lo habit y pobresa de aquestos religiosos li ferien al cor, y axí desde miñoneta molt petita ha aportat sempre señit el siñell del P. Sant Francesch, y á dir la veritat, encare ara el die de vuy, si bé aporta lo habit del P. Sant Domingo y se aprecia molt de esser filla de aquest gran Patriarca, confessant moltes vegadas serne indigne, quant á la devotió, jo no la reconesch menos filla del gloriós Pare Sant Francesch, tant per lo gran affecta y devotió que li té, com per lo molt que la veig affavorida de aquest gran Sant, com se podrá veure clarament en el discurs de la sua vida, y de lo que ella matexa dexava escrit, quant Deu nostro Señor será servit que isque á llum y á vista de tots.

22.—A los pobres necessitats qui anaven per allí per remediarse la fam ab un poch de pá, escudella ó altres viandes, no tant solament los donave lo que acostumaven en se case, sino encare molts de dies y moltes vegades los donave lo que tenia y li havian donat sos pares per son propi sustento, y li ha succeit molts de dies, no tenint ocasió de pobres, guardar el seu berenar y molta part del dinar per quant ne vendria algu, y sobre tot, cose que li hajen donada de regalo, com es hare, quant en case sua feien alguna cosa extraordinaria, com son cocas, panadas, fleuons, ó si de la ciutat los enviaven algunas galentaries de monjes, que solia succeir moltes vegades, perque com sos pares tenian molts amichs en la ciutat á qui enviaven algunas coses de la possessió, los amichs acostumaven tornarlos el regalo, y la part que li donaven á ella, aquesta no la menjava may, sino que la guardave per los pobres, y si succeia algunas vegades tenint alguna cosa que donar á los pobres y que tardassen á venir, impacient los cercava, y acostumava posarse á una part superior y alta de hont veia el camí, y si descubria algun pobret, tement que no havia de arribar á se case, li axia en contra en el camí, y li dava lo que tenia guardat, qualsevol cose fós.

23.—Acostumaven en case de sos pares pastar cada semana per los pobres, y el pá que

feien era un poch inferior al pa que pastavan per la casa propia, y Margaritta essent tant miñona no ho podia soffrir ni passar en silenci, sino que com á mare ó germane dels pobres, mes que com á filla de la casa, solia dir á sos pares que lo que se donave á los pobres, se donave á Deu nostro Señor, y lo que se donave á Deu havia de ser lo millor y no lo més dolent, y deien algunas vegades ab tant de sentiment que sos pares re tavan admirats: per desdixats que fos en los pobres ó desgratiats, com on coxos, mancos, cegos, muts, enfatuats, ó mal fets de persona, no podie soffrir ab patientia que ningú se burlás dells, antes bé el cor se li cruxia quant veia los treballs que tenien si nols podia remediari, y mes en particular si los treballs que tenien eran per algunas desgracias ó adversitat de fortuna, com en algunes personas honradas que conexia, y havia sentit á dir á sos pares que eran gent de bé, y que per aquesta ó aquella desgracia eran vinguts á pobresa, an aquestos tals tenia particular compatió. Succehi una vegada que un vesí de case sua, pagés molt honrat y home de bé, per adversitats de fortuna, quizá per algunas fiances, arribá á molta necessitat, aquest tenia molts deutes, y los creditors lo havian emprés, y per justitia lo destruhien, porque cada die lo executaven y peñoraven y causavenli molts de gastos; aquest tal home, un die aná á la Torre y contave sos treballs á Gregori Mas, pare de Magaritta, per aconsolar-se ó tal volta per veure si de aquella manera trobaria algun remey á ses necessitats; sentí Margaritta el llament del vesí y veia la sua necessitat, pensá que poch dies havia que un amich de son pare li havia donat un reyal, tregué el reyal y aná an aquell home qui estava ab compaña de son pare, y li doná el reyal, y li digué que remediás las suas necessitats; admirás lo home de la caritat de la miñona, y rigué son pare de la sencillés de la filla.

24.—A més que tot axó arribava encara la sua caritat: succehi que un parent seu volia casarse ab una jove de Valldemoça, y los parents de la jova, com tenian en tant bona opinió á Gregori Mas, pare de Margaritta, y per home de veritat, no obstant que era molt parent del pretendent, anaren á demanarli de consell, y ell los digué que nols convenia el partit, perque aquell jove era algun tant desviat y poch atent á sas obligations, de que resolgueren los pares de la

dona, que no se tractás mes de aquell matrimoni; no foren pero tant secrets y acatèlats, que no arribás á notitias de aquell jove el consell que los havia donat Gregori Más, son parent, y sentit de lo que havia dit, se resolgué y en effecta lo vellá en una ocasió que se trobava á la vila de Valldemoça, y li pegá una arcabusada, de que restá molt mal ferit en un bras ab perill de perdre la vida, avisaren en continent á se muller que era quedada á la possessió y aquí matex acodiren tots á la vila; ja se pot considerar el disgust y afflictió que tendrien tots, y en particular la muller, veient á son marit en aquella desgracia; encara que bona y virtuose, considerant que no merexia aquell mal tracto, quin sentiment tindria, y quexaves del qui li havia tirat, y la filla Margaritta, encare que miñona, la aconsolave y faieli recordar que li havia enseñat que se ha de perdonar á los inimichs y que se ha de pregar á Deu per ells; ab particular admiratió dels qui la ouhian deia totes aquestas coses, y á mí me ha referit ella matexa, que el seu cor no se alterá de ninguna manera, y que major llástima y compassió tenia del home qui havia tirat á son pare, que no tenia de son pare qui restave ferit.

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGUA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE II—ANY 1394

11.—1 janer.—Que níguna persona gos jurar leig de Deu ni de nostra dona Sta. Maria, sots pena de deu liures; ni negún capdeguayta ni saig gos jugar ni fer jugar a negun joch de gresca, sots pena d'esser privat del ofici. Fol. 15.

12.—16 febrer.—Que tots aquells qui dins la ciutat o terma de aquella han alberchs, orts, camps, vinyes, censals ne altres bens en alou de la dona Blanca, muller que fo den Arnau d' Olms doncell quondam, dins deu jorns hagen feta fe dels titols en poder den P. Savanal notari. Fol. 15 v.º

13.—17 febrer.—Publicació del guiatge concedit per carta real dada en lo monestir de Pedralbes a 29 juliol de 1392, a tots aquells qui s' acordarán ab l' armada per lo passatge de Sardenya, en ocasió d' armar aquí una galea moss. Origo de la Rocha, Comte de la illa de Córcega. Fol. 15 v.º

14.—2 *mars*.—Pregó del guiatge especial atorgat a mos. Origo de la Roca, Comte de Córcega, qui te concedit armar una galea per conservació y defensió del regne de Serdenya, y a tots aquells qui s'acordaran ab ell, per lletra real dada en Valencia a 8 de febrer de 1394. Fol. 17.

15.—27 *mars*.—Que com lo Sr. Rey ab la seua pragmática hage revocat l'ofici de mestre de guayta y les 28 persones qui anavan en aquella, manant que la dita guayta en avant sia feta per los vesins en la forma antigament acostumada; per so ordena a totes persones que com manat los será deguen venir a la Sala, o trametre hom per ells, a una hora de nit, per tal que sapien hon deuen anar guaytar, e en aquell lloch deguen estar tota la nit fins lo jorn clar. . . . Fol. 18.

16.—6 *abril*.—Pregó de la carta real dada en Valencia a 2 de mars de 1394, en la qual lo Sr. Rey, per ço com ha prorogat per algun temps el passatge entenia fer personalment a Serdenya, mana suspendre la pau y treua ordonada ab aquella ocasió per carta dada en Barcelona a 7 setembre del any anterior Fol. 19.

17.—10 *abril*.—Que totes persones qui hagen navilis en el moll, a Portopí y en tota la ribera, degen estar a manament y correcció del capitá novament elegit en Guillem Savila, patró de nau.—Item, es estat elegit capitá dels mantellets en Pere Genestar, y que els patrons de aquells y ballesters que son tenguts de hi anar, que sien aparellats axí com se pertany. . . . Fol. 20.

18.—6 *maig*.—Que qui tenga o sapia una perdiguera roja, ab los pits blanchs, la qual era den Pelay Unis, ho dega denunciar al lochtinent. . . . Fol. 20 v.º

19.—6 *maig*.—Manament del governador de bandejar en Saldí de Galiana, donzell, qui no vol comparexer a la cort per estar a dret. Fol. 20 v.º

20.—9 *maig*.—Pregó del guiatge y seguretat concedits a 'n Johan de Termens, per alguns afers fort arduus e necessaris concernents a la honor del Sr. Rey tramés per aquest a les parts de Serdenya, Sicilia y Nàpols, ab una galiota de vint banchs, y a tots aquells qui ab ell irán en la dita galiota. . . . Fol. 21.

21.—12 *maig*.—Revocació de la crida feta per moss. Thomas des Bach, visalmirayl, concedint alongament e guiatge a tots los qui se acordarian ab la galea den P. de les Guaytes encara que no hi poguessen anar personalment pus hi

trametrian altre en loch lur, per quant per privilegi e franqueses del present regne es proveit que algú no se puga alegrar de guiatge de armada si en aquella personalment no irá. Fol. 22.

22.—13 *juny*.—Que tots aquells qui vulguen fer clam o demanda contra qualsevols oficials qui han regit l'any passat officis reys, compareguen dins deu jorns davant en P. de Labiá donzell, P. Ravell ciutadà e Brg. de Aulesa licenciat en leys, comissaris e inquisidors elets en la taula posada contra los dits oficials del any passat. . . . Fol. 23.

23.—22 *agost*.—Que nigns patrons de qualsevol fustes gosen traure de la illa persona alguna de qualsevol condició o estament sia sens licencia del lochtinent, sots pena de cors e d'haver, ne los dits patrons se partesquen de la terra sens dita licencia. . . . Fol. 23 v.º

24.—24 *juliol*.—Que no 's puguen comprar per revendre blats dels qui 's cullen en la terra, sino tan solament los necessaris per provissió de lurs cases, e que els qui han comprats dels dits blats ho deguen denunciar dins x dies. Fol. 24.

25.—2 *setembre*.—Que tots aquells qui han vinyes en lo terme de la ciutat o de Marratxí, no deguen fer veremar tro que ho hagen denunciat als delmers del senyor Bisbe.—Que els delmes, agrers, o altres drets de la verema se hagen de pagar als delmers del senyor rey be e justament, e de la verema de cascuna vinya departidament.—Que els qui han venuts o vendrán esplets de vinyes en plaça, a menut o a quintars, ho hagen a denunciar als delmers del dit senyor Bisbe. . . . Fol. 26.

26.—6 *octubre*.—Que los compradors de les ajudes, impositions ne altres exaccions, axí de la ciutat com de fora, no deguen axangar o fer exanch, ne fer venda o donació de aquelles, en tot o en partida, sots pena de xxv. liures per centenar de liures de ço que comprat haurán e de perdre lo dit axanch. . . . Fol. 27.

27.—12 *octubre*.—Que sia celebrada e colta cascún any la festa de la benayrada concepció de la Verge Maria, e d'assi avant no sia legut a qualsevol preycants la paraula de Deu explicar o dir res contra la dita sancta e beneyta concepció. . . . Fol. 28.

28.—7 *desembre*.—Que demà, que será la festa de la Concepció, totes e sengles persones de qualsevol linatge, preheminenca, stament o con-

dició sian, axí dins la ciutat com defora, deguen la dita festa colre ab gran reverencia e honor, e que los forns no coguen sots pena de 50 B. Fol. 29.

29.—7 *desembre*.—Que qui tenga o sapia un falcó mudat, senyat en foch ab los gits de senyal de moss. lo bisbe, dega aquell restituir o denunciar a dit senyor, sots pena de cent lliures. Fol. 29 v.º

30.—9 *desembre*.—Altre pregó semblant de un falcó laner, mudat, ab gits ab senyal del Sr. bisbe, lo qual lo dia prop passat fon mes e aportat en la ciutat. Fol. 30.

31.—10 *desembre*.—Que tots aquells qui assegurarán en poder del mag.^{chs} Jurats portar o fer portar forments de pars estranyes en la ciutat e illa de Mallorques, fins per tot lo mes d' abril prop vinent, haurán de les monedes de la universitat dotse diners per cascuna quortera. E tots aquells qui sens prometensa o seguretat farán encarregar dits formens haurán vuyt diners per quortera. Fol. 30 v.º

32.—15 *desembre*.—Pregó de la letra reyal dada a Barcelona a 16 de octubre del dit any 1394, revocant tota facultat concedida a qualsevols oficials de donar licencia a conversos de exir fora la senyoria, y manant a tots oficials de mar que si algunes fembres converses ni encara infants menors de xv. anys sen volien exir, que les prenguen e metan en poder del ordinari. (No transcriu la carta pero fa referencia al llibre corresponent de Letr. Rls. aont está registrada. Fol. 31.

• ANY 1395

33.—11 *janer*.—Capitols acordats ab los jurats, prohibint matar anyells ni anyelles, per carn venal ni en altre manera, que sien nats del primer jorn d' agost fins el jorn de Santa Maria de febrer. Fol. 32.

34.—22 *mars*.—Ordinacions y capitols sobre l' offici de fusters, que mana publicar en Brg. de Montagut lochtinent del governador moss. Ramon Dabella, a suplicació dels honrats jurats y del sobreposats del dit offici. (No transcriu el text de dits capitols, fent referencia al libre Extraordinari de la Curia, aont estaven registrats; aquest llibre Extraordinari de 1395 falta avuy a la colecció del Arxiu). Fol. 32 v.º

35.—11 *mars*.—Que demá dematí tot hom generalment tinga los obradors tancats y seguesca la processó que 's farà a la Seu faent lahors e

gracies a nostre Senyor Deus per la pluja quens ha dada. Fol. 33.

36.—18 *mars*.—Pregó de la ajuda de dotse diners per quortera que los jurats prometen a tots aquells qui assegurarán forments de parts estranyes per tot lo mes de maig primer vinent, o de vuyt diners a tots los qui 'n aportarán sens haverlos assegurats. Fol. 33.

37.—19 *abril*.—Que negú gos tenir palesament ni amagada taulers per jugar a nigrún joch de grescha ne altres jochs de daus vedats, ni jugar als dits jochs sots pena de x. lliures; ni jurar leig de Deu ni de ses partides, sots pena de correr la vila ab la lengua clavada e de estar al costell o de pagar x lliures. Fol. 34.

38.—22 *abril*.—Que de carnestoltes fins a Sant Miquel nigrú gos cassar ni fer cassar ab ballesta, ni ab ca de mostra, ni ab ajusts, ni ab filats, ne ab nigrún altre enginy que dir ni fer se puga. Mes que sia legut a cascú cassar en so del seu. Fol. 34.

39.—15 *maig*.—Pregó tramés per lo Sr. Rey ab sa carta real dada a Barcelona a 5 de febrer prop passat, notificant que gran partida dels pobles de la illa de Córcega son tornats a la sua obediencia, y manant que negú fassa mal en bens ni en persones als dits corses, si donchs no eren trobats en la illa de Serdenya, entrant o exint en los lochs dels enemichs, vedats per ordinació reyal. Fol. 35.

40.—17 *maig*.—Proroga fins per tot lo mes de juliol primer venidor el sobresehiment acordat per lo Sr. Rey y el de França en la execució de totes marques per la un de dits senyor reys atorgades a cualsevulla persones contra los sotsmeses del altre. Fol. 35 v.º

41.—17 *maig*.—Crida que mana fer lo senyor Rey per sa letra dada en Barcelona a iiij. del present mes, que tots aquells qui pretenen tenir marques o haver rebuts dampnatges dels sotsmesos del rey de França, en terra o en mar, vagen a Perpinya a exposar lur querela davant lo Governador de Rosselló y de micer Johan des Pla y micer Guillem Verdera, comissaris elets per lo Sr. Rey, junts ab los altres comissaris ordonats per lo dit Rey de França, e porten ab ells los procesos e altres instruments faents per les dites marques. Fol. 36.

42.—22 *maig*.—Que tota persona qui sapia o tenga, ni daquiavant sabrá ni tendrá, besties

perdudes de bans, penyores o altres qualsevols, dega aquelles portar al hostal del senyor Rey hont semblants besties son acostumades de posar, sots pena de cent liures, sens tota mercé. Fol. 36 v.º

43.—3 juny.—Que tots aquells qui tenguen o posseescan alberchs, vinyes, orts, censals o altres possessions de la porció del Revt. Pabordre e Capítol de Tarragona, dins vint dies degan haver mostrades totes les cartes o titols al honorat moss. Johan Nadal, canonge de Tarragona y procurador del dit pabordre y capítol, per cabrevar aquelles en la escrivania den P. Sala notari. Fol. 27.

44.—5 juny.—Pregó de la orde donada per los comissaris elets per entendre en la cuestió de les marques contra sostmesos de los reys de Aragó y de França, manant suspendre el dret de tres diners per liura ques cullia en les terres de los dits reys per satisfer a los havents les dites marques, fins que altre cosa sia decidida per los comisaris referits. Fol. 38.

45.—5 juny.—Capítols ordenats per los Jurats del regne ab auctoritat del lochtinent de Governador sobre la custodia de les naus e tots altres navilis. Son 18 capítols. Fol. 39.

46.—Sens data.—Pregó de com es estat elet capitá dels navilis estants en lo moll de la ciutat de Mallorques e en Porto Pi e en lo golf de la dita ciutat, en Johan de Termens, y per tant que tot patró, mestre, nauxer e tots altres havents poder o senyoria de lenys maritims, obeescan ço que per dit capitá será manat, pena de cors e d' haver. Fol. 41.

47.—7 juny.—Publicació de la carta real dada a Valencia a 3 d' abril en 1394, per la qual dona facultat a tots mercaders o factors lurs que hagen comprats sarts e sardes hauts de la guerra ab Brancha Leo de Auria, que aquests puxen vendre a qualsevols persones, subdits emperó de dit Sr. Rey, y ab pacte que acabada la guerra, si la illa de Serdenya romandrà per dit senyor y ell ho mana, que restituit el preu a los compradors los dits sarts y sardes hagen esser deliurats. Fol. 42.

48.—18 juny.—Que ningún pescador gos passar las puntas del Cap Blanch ni del de Tramfalempa, y que cada vespre deguen recullirse a la ciutat y presentarse a 'n Arnau de Ginta y a 'n Guerau Torrella boter, a asso deputats. Fol. 43.

49.—30 juny.—Que aquells qui han conces-

sions de la aygua de la cequia de la ciutat deguen solament regar lurs propies possessions, y no puxen ni 'ls sia permés la dita aygua a altres persones donar, vendre ni en altre manera alienar, sots pena de xxv. liures. Fol. 44.

50.—30 juny.—Que tots aquells qui asseguraran en poder de la universitat de portar forments per tot lo mes de desembre haurán xij. diners per quortera, y viij. diners aquells qui en portarán sens haverlos assegurats. Fol. 45.

51.—3 juliol.—Que ningún gos entrar en les naus o fustes de Alvaro Vacero, castellà, ni de aquest ni de sos companys comprar mercaderies algunes, ni vendrerlos vitualles ni altres coses, sots pena de cors e d' haver. Fol. 46.

52.—7 juliol.—Que ningún gos tocar les exetes que lo cequier de la ciutat fa metre per los canons acostumats. Fol. 47.

53.—21 juliol.—Que per la entrada que lo Sr. Rey fa la nit present en lo castell de Bellver tothom el vespre dega fer alimares de focs e falles enceses per terrats e per los cloquers e per les fustes, ab sons de bacins e de massoles, e que los senys e esquelles sonen per totes les esgleyes con la Seu comensará. Fol. 47 v.º

54.—22 juliol.—Que com lo Sr. Rey e la senyora Reyna hagen deliberat de entrar en la ciutat dimecres a xxviij. del present mes, e los Jurats hagen determenat que los sia feta festa solempne, com de bonos e naturals vassalls se pertany, que tots aquells qui son estats deputats en encortinar deguen apareylar los trasts qui 'ls foren dats, e los caps dels officis deguen aximatrex apareylar e arrasar llurs trasts corresponents. Fol. 48.

55.—24 juliol.—Capítols per conservació dels drets del pes del Sr. Rey quels extrangers pagan en Mallorques. Fol. 49.

56.—31 agost.—Que tots aquells qui hagen pagades algunes monedes a 'n Guillelm de Muntbrú, administrador de les monedes comunes del regne, que no sien passades per taula e escrites axi com se pertany, dins xxx. dies ho hagen dit e denunciat als escrivans de la Governació.

Segueix un albará de dit administrador per xxx. @ rebé de Anthoni Sanceloni en lo loch de Manacor. Fol. 52.

57.—6 setembre.—Que per los comissaris deputats sobre lo fet de les marques entre homens de Aragó y de França, per letra dada a Carcassona

a xiiij de juliol, es estat manat ampliar fins a xv. d' octubre primer vinent el plaç de suspensió de dites marques, qu' havia de finir el primer d' agost. Fol. 63.

58.—22 *setembre*.—Que tots censalers enfiteotes e terratinents del orde o monastir de Sent Jordi de Alfama del bisbat de Tortosa, de tot so que sien tenguts respondre al dit orde responguen d' aquí avant a frare Francesch de Ripollés, mestre e subirà de aquell. Fol. 53 v.º

59.—23 *setembre*.—Que tots aquells qui hagen vinya dins el terme de la ciutat e de Marratxi deguen venir dins tres dies al celler del senyor Rey, per contar ab los delmers del dit senyor y del Revt. Bisbe de tot so que haurán veremat. Fol. 55.

Segueix una protesta de nulitat de dita crida per esser contra franqueses y privilegis del regne, firmada per Pere Sala ciutadà, Guillem Pont mercader y Brg. de Aulesa licenciat en leys; y altre protesta igual den Pere de Sant Pere, sindich dels Jurats, fundada en que per us y customa de Mallorca son los delmers qui venen obligats anar a les possessions hon los fruyts se cullen y allà rebre el delme, y no com en la crida está manat. Per orde del assessor de la governació fou suspesa dita crida fins que mes hi sia deslberat. Fols. 55 y 56.

60.—9 *octubre*.—Pregó de una orde dels commissaris per lo fet de les marques de França, dada a Perpinya a 18 d' agost prop passat, manant restablir el dret de tres diners per liura de totes mercaderies e bens que de una terra entrarán en la altre, per pagar de son producte los qui tengan concedida marca. Fol. 57.

61.—Capitols fets per los jurats y consell de la parroquia de Alcudia per utilitat de la cosa pública y per esquivar alsuns frauds qui 's porien fer per aquells qui tiren vi a la mar per carregar, presentats a la aprovació del lochtinent de governador pen Barthomeu Bach sindich y procurador de la dita vila. El decret de aprovació du la data de 8 desembre 1395. Fol. 59.

ANY 1396

62.—4 *janèr*.—Revocació del pregó publicat a 27 d' agost prop passat (falta en aquest registre) pel qual se manava que nigu gosás respondre a clergues, religiosos o ecclesiastiques persones, ne a esglesies, almoynes, cenfraries o altres

qualsevols, de negunes rendes, censals e drets que faés, en ells o algún d' ells transportats per persones laiques, e encarregats sobre qualsevols bens immobles, encara que fossen sobre alous bisbals, pena de D. morabatins d' or e de perdre les dites possessions. En aquesta revocació emperó no son enteses persones ni institucions ecclesiastiques fundades o administrades fora de la illa de Mallorques. Fol. 61.

63.—18 *febrer*.—Crida de la letra reyal dada en Mallorques a 18 de novembre de 1395, per la qual manava el rey que tots notaris, pena de privació de ofici y de mil florins d' or, de tots e sengles processos publichs dels quals copia o copies serán demanades, fassen primerament original procés, del qual aquelles copies hagen naxament, satisfet a ells sobre aquestes coses salari covinent. Fol. 62.

Segueix una letra reyal dada a Barcelona a 16 de 1396 a instancia den Pere Sapllana notari y escrivá de la curia del batle de la ciutat, manant que no sia compresa dita curia en l' edicte anterior y que els procesos en ella actuats se hagen de registrar en la forma senyalada per Pere IV ab sa carta dada a Barcelona a 26 novembre de 1372, la qual se incerta, y en aquesta va transcrita altre letre del mateix rey dada a Tortosa a 10 abril de 1371. Fol. 63.

64.—29 *febrer*.—Que algu no gos tenir taffuraria ni taules de joch, ni levar taulatge, sots pena de penjar per lo coll. Fol. 65.

65.—18 *mars*.—Pregó de la letra real dada en Barcelona a 23 de novembre de 1395, concedint a tots los qui s' acordarán ab la galea del feel cambrer Arnau Aymar guiatge de tots crims e delictes de que sien inculpats, e alongament de tots deutes per ells deguts, e encare manant que sia sobresegut en tots processos e anantaments civils e criminals a ells tocants. Fol. 67.

66.—18 *mars*.—Que negún oficial reyal, juristes ni altres qualsevol persones, se entremeten de la decisió e terminació de les questions comensades en la audiencia per lo Sr. Rey celebrada en la ciutat de Mallorca, com aquella pertanya no mes al governador, comissari sobre assoelet; y que sens licencia de aquell nigu notari o escrivá enanten ni proceescan les dites causes. Fol. 68 v.º

67.—18 *mars*.—Pregó de la letra real dada a Perpinyá a 22 de febrer del any corrent, per la

qual lo Sr. Rey proveeix en persona de 'n Andreu Gordiola l' ofici de procurador real, vacant per resignació de 'n Galcerán Lobet. . . Fol. 69.

68.—24 mars.—Repetició d' una crida feta ja a 1 de juliol de 1393, sobre drets pertanyents als corredors de les corts. (Ni aquí ni en el llibre que cita de 1393 se troba registrat el text d' aquesta crida). . . Fol. 70.

69.—10 abril.—Que tots aquells qui 's sien alegrats del guiatge concedit en favor de armar la galea de 'n Pere de les Guaytes, dins xv. dies sien estats a pendre paga en la taula ahont ab lo dit Pere s' acordaren, sots pena de xxv. lliures. . . Fol. 70.

70.—9 abril.—Que nigu gos acullir ni dar favor ni ajuda ni traure de Mallorca a Martra, de nació de tartres, cativa de 'n Jacme Despuig, y qui abans fo cativa de 'n Johan Sala quondam. . . Fol. 71.

E. AGUILÓ.

A TO DE PROTESTA

Nostre excel·lent company *La Veu del Montserrat*, de Vich, dona conte d' un altre cas d' aquests que tant sovint nos afrontan, de venta al extranger de les més riques col·leccions d' objectes artistichs y arqueològichs del país, y en protesta en los termes següents, als quals de tot en tot nos adherim:

«S' es dit d' una manera pública que, finalment y després d' algun temps de regateig, s' ha venut a un capitalista estranger, *yanki* per més senyes, mitjansant una grossa quantitat, una magnífica col·lecció de teixits antichs que havia reunit un conegut crítich barceloní ja difunt. Si no ho vegessem tant clar, de segur que a tothom semblaria impossible lo que està passant ab les mellors aplegues d' objectes antichs fetes per particulars catalans. Vè un dia en que la moneda francesa està alta de premi, y lo que semblava s' havia col·leccionat ab desinterés, per amor al art y com objecte d' estudi resulta que s' es fet per un vulgar negoci. Qui reuneix exemplars y més exemplars antichs senzillament per mercadejarhi, ell o sos hereus, està faltat d' autoritat

per corretgir als demés que fassen lo que sen diu balafis del tresor artístich quens llegaren nostres passats. Tot lo que un puga haver escrit per fer veure s' estimava l' art del antigor y l' historia patria resultia desvirtuat y maculat ab actes com el que avuy hem de plányer, fentse versemblant que s' hage hipòcritament jugat ab la bona fe dels qui tingueren la senzillesa de creure en lo que 's veu no eran més que paraules. Ha d' avergonyirnos que al estranger hi hagen tants y tants d' afavoridors dels museus, y ques compren, per exemple, col·leccions de teles al objecte de regalarles a la Patria, mentres que aquí sían tant pochs els noms den Martorell y Penya, Morgades y Balaguer, quan abundan tant y tant els venedors. Els pobles que no tenen un passat artístich venen a buscarlo entre nosaltres que apar no sapiguem conservar-lo.

Per haver d' acabar aixís, en mans mercenaries, tantes col·leccions particulars més valdria que no se fossen començades. Si no s' haguessen format aquestes aplegues d' objectes que avuy se venen al primer postor, ben segur que no s' hauria perjudicat als pochs museus catalans que tenen com a gloria salvar els tresors del passat, y alguna cosa més segurament s' hauria conservat per la Patria. Qui vulga mercadejar que no ho fasse en perjudici dels alts interessos y de lo que ha de considerarse com un llegat que les generacions passades fan a les vinentes per sa ensenyança. Val més que, si 's vol negociar ab teixits, se pose en explotació alguna fàbrica. Les generacions futures ab tota rahó han d' exercrar y maldir la memoria d' aquets que s' han ficat al temple per vilment mercadejarhi y per acabar d' espoliar el tresor de Catalunya. Pels qui 'ns succehirán resultarán més aborribles els noms d' alguns que en algun temps foren alabats y citats com a models que imitar que no pas els d' aquells, que molts desprecian perqu' están matriculats y pagan contribució com a públics venedors de coses antigues. Devant de fets com el que hem d' anatematizar se necessita bona dosis de resignació per no posar a la vergonya pública als qui sembla hagen empleat llur talent per acabar d' empobrir y desfigurar la terra catalana.»